

IKASLEAREN GIDA

PREBENTZIOA ETA ESKU HARTZEA
HEZKUNTZA-TESTUINGURUETAN

IKASTURTEA:
2016/2017

TITULAZIOA: GRADUA PSIKOLOGIAN

ZENTRO: PSIKOLOGIA FAKULTATEA
IKASTURTEA: 2016-2017

IKASLEAREN GIDA

1. IRAKASGAIAREN OINARRIZKO EZAUGARRIAK

IZENA: Prebentzioa eta esku-hartzea hezkuntza testuinguruetan

KODEA:	IKASTURTEA: 2016/2017	
IRAKASGAI MOTA = D = adarreko oinarrizkoa		
ECTS Kredituak: 6	kurtsoa: 3.	LAUHILEKOA: 1.
Bete beharrekoak:		

2. IRAKASLE-TALDEAREN DATUAK

IZENA: Luixa Reizabal		
ZENTRO/SAILA: Oinarrizko psikologia prozesuak eta haien garapena		
ALORRA: Garapenaren eta hezkuntzaren psikologia		
BULEGOA: 3D8	e-posta: luixa.reizabal@ehu.es	TLF:943 015 720
URL WEB:		
IZENA: Alaitz Aizpurua		
ZENTRO/SAILA: Garapenaren eta Hezkuntzaren Psikologia		
ALORRA: Garapenaren eta Hezkuntzaren Psikologia		
BULEGOA: 3D18.3	e-posta: alaitz.aizpurua@ehu.es	TLF: 943015631
URL WEB:		

3. IRAKASGAIAREN BERARIAZKO ETA ZEHARKAKO GAITASUNAK

Gaitasuna	Irakasgaiaren berariazko gaitasunak
1	Hautzaroko eta nerabezaroko oinarrizko beharrak ezagutzea, baita behar horiek ez asetzeak garapen psikologikoan izango dituen ondorioak ezagutzea ere.
2	Garapen egokia sustatzen duten oinarrizko prozesu testuinguruzkoak eta elkarreragileak identifikatzeko gai izatea.

3	Eskolako testuinguruan garapen psikologikoa hobetzeko programak aplikatzeko estrategiak ezagutzea.
4	Hezkuntza sistemaren barruko orientazio-prozesua ezagutzea, lan-munduari nahiz mundu profesionalari begira.
5	Errendimendu akademikoa hobetzeko esku hartzeen proposamenak ezagutzea.
6	Hainbat testuinguru eta etapa ebolutibotan ikasteko zailtasunekin lotutako behar psiko-hezitzaileak identifikatzeko gai izatea.
7	Esku hartze psiko-hezitzaileko proposamenak diseinatzeko gai izatea, ikasteko arazoei aurre egiten dietenak, eta hartzaileentzat eta hezkuntzako testuinguru formal eta ez-formaletarako egokiak direnak: familia, parekoak eta eskola.
8	Esku hartzeko programa baten diseinua modu egokian aurkezteko gai izatea, eta behar bezala justifikatzea, jendaurrean defendatu ahal izateko, hainbat euskarri teknikoren bidez.
9	Lanbidearen kode deontologikoa eta horrek hezkuntzako esku hartzeen arloan duen aplikazioa ezagutzea.

4. PROGRAMA

4.1. PROGRAMA TEORIKO ZABALA

Programa bi zatitan banatuta dago. Lehenengoa Luixa Reizabal irakasleak emango du. Bigarrenak, berriz, Alaitz Aizpurua irakasleak.

LEHEN ZATIA

1.- KONTZEPTU NAGUSIAK ARGITZEN

- 1.1.- Prebentzioa.
- 1.2.- Esku-hartzea.
- 1.3.- Garapen sozioemozionala.
- 1.4.- Hezkuntza sozioemozionala.
- 1.5.- Hezkuntza testuinguruak.

2.- HAURTZAROKO ETA NERABEZAROKO OINARRIZKO PREMIEN SAILKAPENA ETA HAIK EZ ASEBETETZEAK EKAR DITZAKEEN ARRISKUAK

- 2.1. Premia motak.
- 2.2. Oinarrizko premiak asebetetzen ez direnean: arrisku soziala.

3.- PREBENTZIOA ETA ESKU-HARTZEA FAMILIAN

- 3.1.- Familiaren inguruko zenbait argibide.
- 3.2.- Familia eta haur eta nerabeen garapen sozioemozionala.
- 3.3.- Familian esku hartzeko programak.
- 3.4.- Esku hartzeko proposamena.

4.- HEZKUNTZA SOZIOEMOZIONALA ESKOLAREN ETA BESTE HAURREKIKO ELKARREKINTZEN TESTUINGURUETAN

- 4.1.- Eskola.
- 4.2.- Beste haurrak.

5. PREBENTZIOA ETA ESKU-HARTZEA ARRISKU SOZIALEAN DAUDEN HAUR ETA NERABEEKIN

- 5.1.- Zein dira arrisku sozialean dauden haurrak eta nerabeak?
- 5.2.- Nola atzeman arrisku sozialean dauden haurrak eta nerabeak?
- 5.3.- Tratu txarrak.
- 5.4.- Arrisku sozialean dauden adingabeei zuzendutako esku-hartzea.

BIGARREN ZATIA

- 1- Orientazio profesionala.
 - 1.1.- Kontzeptua.
 - 1.2.- Esparruak.
 - 1.3. Testuinguruak.
 - 1.4.- Ereduak.
- 2- Orientazioa eta esku-hartze psikoedukatioa.
 - 2.1.- Oinarrizko kontzeptuak.
 - 2.2.- Orientazio psikoedukatioaren alorrak.
- 3- Ikaskuntza-zailtasunak eta aniztasunari arreta.
 - 3.1.- Kontzeptua eta printzipioak.
 - 3.2.- Egokitzapen kurrikularrak. Planteamendua eta motak.
- 4- Prebentzioa eta giza-garapenari zuzendutako orientazioa.
 - 4.1.- Kontzeptua.

4.2.- Edukiak.

5- Prebentzio eta esku-hartze programak hezkuntza-testuinguruetan: Metodologia eta ebaluazioa.

5.1.- Programaren metodologia. Iharduerak eta modalitateak.

5.2.- Programaren ebaluazioa. Konparaketak eta motak. Ebaluazioaren diseinua.

4.2. PRAKTIKA EGITASMOA

LEHEN ZATIA

1. **PRAKTIKA:** hezkuntza sozioemozionala familian.
2. **PRAKTIKA:** eskolan gizartearen aldeko jokabidea sustatu eta biolentzia prebenitzea helburu duen esku-hartze programa aztertu eta ebaluatu.
3. **PRAKTIKA:** esku-hartze programa diseinatu eta haren aurkezpena prestatu.

Prozedura honako hau izango da:

LEHEN ASTEA:

1. **PRAKTIKA:** hezkuntza sozioemozionala familian.

BIGARREN ASTEA:

2. **PRAKTIKA:** eskolan gizartearen aldeko jokabidea sustatu eta biolentzia prebenitzea helburu duen esku-hartze programa aztertu eta ebaluatu.

HIRUGARREN ASTEA:

3. **PRAKTIKA:** esku-hartze programa diseinatu eta haren aurkezpena prestatu.

LAUGARREN ASTEA:

- **BI ORDENAGAILU PRAKTIKA:** esku-hartze programa diseinatzeko bilaketa bibliografikoa Interneten.

BOSGARREN ASTEA:

- ORDENAGAILU PRAKTIKA: programa diseinatzen amaitu eta posterra egin.

SEIGARREN ASTEA:

- MINTEGIA: egindakoa irakasleari erakutsi.

ZAZPIGARREN ASTEA:

- BI PRAKTIKA SAIO: praktikak egiten amaitu, aurkezpena prestatu,...

ZORTZIGARREN ASTEA:

- PRAKTIKA: esku-hartze programen aurkezpena.
- TALLERRA: aurkezpenen ebaluaketa; irakaslearen lanaren ebaluaketa, ikasgaiari buruzko iritziak, ... AGURRA.

BIGARREN ZATIA

BEDERATZIGARREN ASTEA

- PRAKTIKA: Orientazio profesionala.

HAMARGARREN ASTEA

- PRAKTIKA: Irakasleagoaren orientazioa.

HAMAIKAGARREN ASTEA

- PRAKTIKA: Ikaskuntza zailtasunak.

HAMABIGARREN ASTEA

- PRAKTIKA: Jarduerak eta estrategia metodologikoak.

HAMAHIRUGARREN ASTEA

- PRAKTIKA: Baliabideak eta kronograma.
- ORDENAGAILU PRAKTIKA: Beste programen errebisio kritikoa.

HAMALAU GARREN ASTEA

- LANTEGIA: Txostenaren berrikuspena.
- ORDENAGAILU PRAKTIKA: Ebaluazio irizpideak eta programaren kostua.

HAMABOSGARREN ASTEA

- ORDENAGAILU PRAKTIKA: Programaren aurkezpenaren diseinua.
- MINTEGIA: Programaren aurkezpena eta defentsa.

5.-IRAKASGAIAREN PLANGINTZAKO KRONOGRAMA

Semana	D.L.	Fechas	EM/CM (32 h.)	IP/PA (18 h.)	TA (2 h.)	OP/PO (2 h.)	Min/Sem (6 h.)	Horas no p. (60 h.)	Parcial Entregable	Total
1	4	05/09-09/09	<u>CM1=3</u>	<u>PA1=2</u> <u>PA2=2</u>	[---]	[---]	[---]	3		7
2	5	12/09-16/09	<u>CM1=2</u>	<u>PA1=2</u> <u>PA2=2</u>	[---]	[---]	[---]	3		6
3	5	19/09-23/09	<u>CM1=2</u>	<u>PA1=2</u> <u>PA2=2</u>	<u>TA1=0</u> <u>TA2=0</u>	[---]	<u>S1=1</u> <u>S2=1</u> <u>S3=1</u>	3		9
4	5	26/09-30/09	<u>CM1=2</u>	[---]	[---]	<u>PO1=1</u> <u>PO2=1</u> <u>PO3=1</u>	<u>S1=1</u> <u>S2=1</u> <u>S3=1</u>	3		8
5	4	03/10-07/10	<u>CM1=2</u>	[---]	[---]	[---]	[---]	3		2
6	4	10/10-14/10	<u>CM1=2</u>	[---]	<u>TA1=1</u> <u>TA2=1</u>	[---]	[---]	3		4
7	5	17/10-21/10	<u>CM1=2</u>	<u>PA1=3</u> <u>PA2=3</u>	[---]	[---]	<u>S1=1</u> <u>S2=1</u> <u>S3=1</u>	4	X	11
8	5	24/10-28/10	<u>CM1=4</u>	<u>PA1=2</u> <u>PA2=2</u>	[---]	[---]	[---]	8	X	8
9	4	31/10-04/11	<u>CM1=3</u>	<u>PA1=2</u> <u>PA2=2</u>	[---]	[---]	[---]	3		7
10	5	07/11-11/11	<u>CM1=3</u>	<u>PA1=2</u> <u>PA2=2</u>	[---]	[---]	[---]	4	X	7
11	5	14/11-18/11	<u>CM1=3</u>	<u>PA1=2</u> <u>PA2=2</u>	[---]	[---]	[---]	3		7
12	5	21/11-25/11	<u>CM1=3</u>	<u>PA1=1</u> <u>PA2=1</u>	[---]	[---]	[---]	4	X	5
13	5	28/11-02/12	<u>CM1=1</u>	[---]	<u>TA1=1</u> <u>TA2=1</u>	<u>PO1=1</u> <u>PO2=1</u> <u>PO3=1</u>	[---]	3		6

14	0	05/12-09/12	---	---	---	---	---	0		0	
15	5	12/12-16/12	[---]	[---]	[---]	[---]	S1=1 S2=1 S3=1	5		3	
16	4	19/12-23/12	[---]	[---]	[---]	[---]	S1=2 S2=2 S3=2	8	X	6	
			CM1=32	PA1=18 PA2=18	TA1=2 TA2=2	PO1=2 PO2=2 PO3=2	S1=6 S2=6 S3=6				
Totales	70		32	36	4	6	18	60	1	4	96

6. EBALUAZIO-SISTEMA (TEORIA ETA PRAKTIKA)

Irakasgaiko azterketara (lehenengo edo/eta bigarren zatiaren azterketara) ez aurkeztea nahikoa izango da irakasgaiari uko egiteko.

1. ZATIA

TEORIA: AZTERKETAREN BITARTEZ

Bi aukera daude:

PRAKTIKAK EGIN DITUZTENENTZAT: Ikasgaiaren zati honi dagozkion 5 puntutatik, 3 esleituko zaizkio programa teorikoari. Bertan lantzen diren gaitasunak eta edukiak eskuratu diren ziurtatzeko, ikasle bakoitza banaka ebaluatuko da, lehenengo zatiari dagozkion ordu teorikoen amaieran (6. astean) egingo den azterketa teorikoaren bitartez. Azterketatik 3 puntu atera ahal izango dira eta klasean jorrotutako gaiei buruzko 6 galdera irekiz osatuta egongo da. Programa teorikoa gainditzeko, ezinbestekoa izango da azterketan gutxienez 1,5 puntu ateratzea.

PRAKTIKARIK EGIN EZ DUTENENTZAT: 5 puntukoa izango da. 7 galdera labur teoriari buruzkoak (praktikei dagokien teoria barne).

PRAKTIKAK:

Lehenengo bi praktikak 0'12 puntu balioko dute eta haiei buruzko txostenaren bitartez ebaluatuko dira. Hirugarrenak, ostera, 1'75 puntu balioko ditu eta ikasleek taldean diseinatuko duten esku-hartze programaren, hari buruzko posterraren eta haren jendaurreko aurkezpenaren bitartez ebaluatuko da. Ebaluaketaren xehetasunak, praktika bakoitzaren amaieran azalduko dira. Programa praktikoa gainditzeko, ezinbestekoa izango da hiru praktikak gainditzea.

2. ZATIA

Irakasgaiaren ebaluaketan bi alderdi hartuko dira kontutan:

- **TEORIA** (3 puntu): Eskola teorikoetan landutako edukien ezagutza eta bereganatzea test moduko azken azterketa objektibo baten bitartez ebaluatuko dira.
- **PRAKTIKAK** (2 puntu): Gelako eta ordenagailuko praktikak, tailerra eta mintegia: Oinarrizko bi alderdi ebaluatuko dira: a) saioetara bertaratzea eta parte-hartzea eta b) ariketen txostenen eta talde-lanaren kalitatea.
 - Irakasgaiaren bigarren 2. zati hau gainditzeko bi alderdiak (alde batetik, programa teorikoaren alderdia eta, bestetik, gelako praktika, ordenagailuko praktika, tailerrak eta mintegiak osatutakoa) gainditu beharko dira. Bi alderdietako bat gainditzen ez bada gainditutako alderdiaren kalifikazioa gordeko da eta gainditu ez den alderdia errepikatu egin beharko da.
 - Praktika presentzialak burutzen ez dituzten ikasleek, irakasleari justifikatu ondoren, modu honetan ebaluatuak izango dira: a) praktikako lanak banaka egingo dituzte, derrigorrezkoa izanik tutoretzetara azaldu eta formakuntza-prozesu jarrai bat burutzea EDO b) azken azterketa baten bidez ebaluatuak izango dira.

7. DOKUMENTAZIOA/BIBLIOGRAFIA

1. ZATIA:

OINARRIZKO BIBLIOGRAFIA:

- Garaigordobil, M. (2005): *4-12 urte bitarteko haurren garapenerako kooperazio eta sormen Jolasak*, Ibaizabal, Bilbo.
- CEAPA (2000): *Educación emocional desde la familia*. CEAPA, Madril.
- Reizabal, L. eta Acha, K. (2012): “Kontzeptuzko oinarriak, helburuak eta gaitasunak”, in L. Reizabal.eta J.Acha *Hezkuntza sozioemozionala eta ikaskuntza zailtasunak: hezkuntza-testuinguruetan aplikatzeko esku-hartzea*. UEU, Bilbo, 9-23.
- Reizabal, L. eta Ulanga, A. (2012): “Haurtzaroko eta nerabezaroko oinarriko premien sailkapena eta haiek ez asebetetzeak ekar ditzakeen ondorioak”, in L. Reizabal.eta J.Acha *Hezkuntza sozioemozionala eta ikaskuntza zailtasunak: hezkuntza-testuinguruetan aplikatzeko esku-hartzea*. UEU, Bilbo, 25-38.
- Reizabal, L. (2012): “Prebentzioa eta esku-hartzea familiar”, in L. Reizabal.eta J.Acha *Hezkuntza sozioemozionala eta ikaskuntza zailtasunak: hezkuntza-testuinguruetan aplikatzeko esku-hartzea*. UEU, Bilbo, 39-87.
- Reizabal, L. eta Peña, A. (2012): “Hezkuntza sozioemozionala eskolaren eta beste haurrekiko elkarrekintzaren testuinguruetan”, in L. Reizabal.eta J.Acha *Hezkuntza sozioemozionala eta ikaskuntza zailtasunak: hezkuntza-testuinguruetan aplikatzeko esku-hartzea*. UEU, Bilbo, 89-139.
- Reizabal, L. (2012): “Prebentzioa eta esku-hartzea arrisku sozialean dauden haur eta nerabeekin”, in L. Reizabal.eta J.Acha *Hezkuntza sozioemozionala eta ikaskuntza zailtasunak: hezkuntza-testuinguruetan aplikatzeko esku-hartzea*. UEU, Bilbo, 153-182.

BIBLIOGRAFIA OSAGARRIA:

- Alvarez, M. (koord.) *Diseño y evaluación de programas de educación emocional*. Bigarren argitaraldia. Praxis: Bilbo.
- Arranz, E. (koord.) (2004): *Familia y desarrollo psicológico*, Pearson, Madril.
- Arranz, E. eta Antolin, A. (2010): “Análisis comparativo de las nuevas estructuras familiares como contextos potenciadores del desarrollo psicológico infantil”, *Infancia y Aprendizaje*, **33** (4), 503-513
- Arranz, E. eta Oliva, A. (2010): “La influencia del contexto familiar en el desarrollo psicológico durante la infancia y la adolescencia”, in E. Arranz eta A. Oliva (koord.) *Desarrollo Psicológico en las nuevas estructuras familiares*, Pirámide, Madril.
- Balsells, A. (2012): La infancia en riesgo social desde la sociedad del bienestar, http://campus.usal.es/~teoriaeducacion/rev_numero_04/n4_art_balsells.htm, Ediciones Universidad de Salamanca [MMXXII-I].
- Bisquerra, R. (koord.), (2012): *¿Cómo educar las emociones? La inteligencia emocional en la infancia y la adolescenci*, Esplugues de Llobregat, Hospital Sant Joan de Déu.
- Carpena, A. (2003): Educación socioemocional en la etapa de primaria. Octaedro, Barcelona.
- Ceballos, E. eta Rodrigo, M.J. (2001): “Seme-alabak gizarteratzean gurasoek dituzten helburuak eta estrategiak”, in M.J. Rodrigo eta J. Palacios (koord.), *Familia eta giza garapena*, UEU, Bilbo. 211-228.
- De la Caba, M.A. (1999): “Intervención educativa para la prevención y el desarrollo socioafectivo en la escuela”. in F. López; I. Etxeberria; M.J. Fuentes eta M.J. Ortíz (koor.), *Desarrollo afectivo y social*, Pirámide, Madril, 361-382.
- Gallego, D.J. eta Gallego, M.J. (2004): *Educación de la inteligencia emocional en el aula*, PPC, Madril.
- Gipuzkoako Foru Aldundiaren Berrikuntzako eta Jakintzaren Gizarteko Departamentua (2008): *Adimen emozionala*. Gipuzkoako Foru Aldundia, Donostia,
- García Navarro, E. (2012): “Educar con inteligencia emocional en la familia”, in R.

- Bisquerra, (koord.). *¿Cómo educar las emociones? La inteligencia emocional en la infancia y la adolescencia*, Hiptital Sant Joan de Déu, Esplugues de Llobregat. (36-44).
- Juffer, F. eta van Ijzendoorn M.H. (2005): “Enhancing children’s socioemotional development: A review of intervention studies”, in D.M. Teti (arg.), *Handbook of research methods in developmental science*. Malden, Blackwell. 213-230.
- López, F. eta Cantero, M.J. (1999): “La intervención en la familia”, in López, F. eta Ortíz, M.J. (koord.), *Desarrollo afectivo y social*, Pirámide, Madril. 341-358.
- López, F. (2003): “Intervención temprana en niños de riesgo social”, in A. Gómez,; P. Viguier eta M.J. Cantero (koord.) *Intervención temprana. Desarrollo óptimo de 0 a 6 años*. Pirámide, Madril. 315-336.
- López, F. (2008): *Necesidades en la infancia y en la adolescencia. Respuesta familiar, escolar y social*, Pirámide, Madril.
- McCoby, E.E. eta Martin, J. (1983): “Socialization in the Context of the Family: Parent-Child Interaction”, in E. Hetherington (arg.), *Handbook of Child Psychology*, John Wiley and Sons, New York, **4**, 1-101.
- Metsäpelto, R-L.; Pulkkinen, L. eta Tolvanen, A. (2010): “A school-based intervention program as a context for promoting socioemotional development in children”, *European Journal of Psychology of Education*, **25**, 381-398.
- Muela, A. (2007): *Haurrei emandako tratu txarrak: atzematea, jatorria eta ondorioak*, UEU, Bilbo.
- Palacios, J. eta Saldaña, D. (2001): “Familiar umeei emandako tratu txarrak”, in Rodrigo, M.J. eta Palacios, J. (koord.), *Familia et giza garapena*, UEU, Bilbo, 382-403.
- Papalia, D.E. eta Feldman, R. (2013): *Desarrollo humano*. [hamabigarren argitaraldia], McGraw-Hill, Mexiko.
- Reizabal, L. (2007): “Beste pertsonen ezagutzaren garapena”, in L. Reizabal. *Gizarte-ezagutzaren garapena nerabegarora arte*. UEU, Bilbo, 211-234.
- Reizabal, L.; Gonzalez, D. eta Sadaba, K. (2007): “Familia-testuingurua eta gizarte-ezagutzaren garapena”, in L. Reizabal. *Gizarte-ezagutzaren garapena nerabegarora arte*, EHU, Bilbo.
- Reizabal, L. eta Sadaba, K. (2007): “Norberaren ezagutzaren garapena”, in L. Reizabal. *Gizarte-ezagutzaren garapena nerabegarora arte*. UEU, Bilbo, 189-210.
- Reizabal, L. eta Sadaba, K. (2007): “Gizarte-ezagutzaren garapenari buruzko teoriak”, in L. Reizabal. *Gizarte-ezagutzaren garapena nerabegarora arte*, EHU, Bilbo.
- Reizabal, L. (2007): “Hezkuntza-erakundeak eta beste hurrak”, in L. Reizabal. *Gizarte-ezagutzaren garapena nerabegarora arte*, EHU, Bilbo, 169-177.
- Rodrigo, M.J. eta Palacios, J. (koord.) (2001): *Familia eta giza garapena*, UEU, Bilbo.
- Sanders, M. R. eta Bor, W. (2000): “The Triple P-Positive Parenting Program: A Comparison of enhanced, standard, and self directed behavioural family intervention for parents of children with early conduct problems”, *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, **69**, 624-640.
- Sears, W. eta Sears, M. (1995): *The discipline book: Everything you need to know to have a better-behaved child from birth to age ten*, Little, Brown and Co, Boston.
- Segura, M. (2012): *Ser persona y relacionarse: competencia social en el aula*, <http://iessecundaria.files.wordpress.com/2009/01/ser_persona_y_relacionarse_primer_ciclo_eso.pdf>, [MMXII-II].
- Shapiro, L.E. (1997): *La inteligencia emocional de los niños*, Vergara Editor, Mexiko.
- Torres Santome, J. (1994): *El curriculum oculto*, [4.argitaraldia], Morata, Madril.
- Trianes, M.V. eta García, A. (2002): “Educación socio-afectiva y prevención de conflictos en los centros escolares”, *Revista Interuniversitaria de Formación de Profesorado*, **44**, 175-189.

- Uriz, N. (koor.) (1999): *El Aprendizaje cooperativo*, Nafarroako Gobernuaren Hezkuntza eta kultura saila, Iruñea.
- Vallés, A. (2000): *La Inteligencia Emocional de los Hijos. Cómo desarrollarla*, Promolibro, Valentzia.
- Vallés, A. (2007): *Inteligencia emocional para la convivencia escolar: El programa del PIECE*. EOS, Madril.

2. ZATIA:

ONARRIZKO BIBLIOGRAFIA:

- Alvarez, V. (Koord.). (2002). *Diseño y evaluación de programas*. Madrid: Eos.
- Bisquerra, R. (2010). *Modelos de orientación e intervención psicopedagógica*. Madrid: Wolters Kluwer España.
- Gonzalez-Manjon, D. (1995). *Adaptaciones curriculares. Guía para su elaboración*. Malaga: Aljibe.
- Novak, J. D. (1996). *Hezkuntzaren teoria eta praktika*. Euskal Herriko Unibertsitateko Argitalpen Zerbitzua. (Itzultzaileak: I. Iñurrieta eta L. Oihartzabal)
- Ziarsolo, A. (1999). Haur Hezkuntza eta espezialistak. *Hik Hasi*, 40. alea.

OSAGARRIA:

- Ahumada, P. (2001) *Elementos de planificación sistémica*. Valparaíso: Universidad de Playa Ancha.
- Alonso, J. (1995). *Orientación Educativa. Teoría, evaluación e intervención*. Madrid: Síntesis.
- Álvarez, M. (1995). *Orientación profesional*. Barcelona: Cedecs.
- Álvarez, M. (Koord.) (2001). *Diseño y evaluación de programas de educación emocional*. Barcelona: Ciss/Praxis.
- Álvarez, V. (1994). *Orientación educativa y acción orientadora*. Madrid: EOS.
- Álvarez, V. (1997). *Tengo que decidirme. Programa de orientación para la elección de estudios y profesiones al finalizar la enseñanza secundaria*. Sevilla: Alfar.
- Álvarez, V. eta Hernández, J. (1998). El modelo de intervención por programas. Aportaciones para una revisión. *Revista de Investigación Educativa*, 16, 79-123.
- Álvarez, V. (Koord.) (2000). *La aventura del estudio. Programa de acción tutorial para la ESO*. Madrid: CCS.
- Ander Egg, E. eta Aguilar, M. J. (1998). *Cómo elaborar un proyecto: guía para diseñar proyectos sociales y culturales*. Buenos Aires: Lumen-Humanitas.
- Arbones Fernández, B. (2004). *Dificultades de aprendizaje: Detección, prevención y tratamiento*. Ideas propias: Madrid.
- Blasco, P. eta Pérez, A. (2001). *Orientación e inserción profesional: competencias y entrenamiento para su práctica*. Valencia: Nau Llibres.
- Elliot, J. (1993). *El cambio educativo desde la investigación-acción*. Madrid: Morata.
- García, G. A. eta Ramírez, J. M. (1996). *Diseño y evaluación de proyectos sociales*. Zaragoza: Certeza.
- Goyette, G. eta Lessard-Herbert, M. (1988). *La investigación-acción, Funciones, fundamentos e instrumentación*. Barcelona: Laertes.
- Gysbers, N. eta Henderson, P. (1988). *Developing and managing your school guidance program* Alexandria: American Association for Counseling and Development.
- Jiménez, J. M. (1989). *La prevención de dificultades en el aprendizaje de la lecto-escritura*. Madrid: CEPE.
- Kemmis, S. eta McTaggart, R. (1988). *Cómo planificar la investigación-acción*. Barcelona: Alertes.
- Lobato, C. (1998). *El trabajo en grupo. Aprendizaje cooperativo en secundaria*. Bilbao: UPV.
- Martín, E. (2001). Investigación e intervención educativa. *Cultura y Educación*, 13,

281-286.

Ministerio de Educación, Política social y Deporte (2008). *Orientación educativa: fundamentos teóricos, modelos institucionales y nuevas perspectivas*. Madrid: MEC.

Moreno, F. (Koord.) (1996). *Diseño de programas de orientación*. Non: M. Álvarez eta R. Bisquerra. *Manual de orientación y tutoría*. Barcelona: Praxis.

Pascual, V. eta Cuadrado, M. (Koord.) (2001). *Educación emocional. Programa de actividades para Educación Secundaria Obligatoria*. Barcelona: Ciss/Praxis.

Pérez, G. eta Muñoz, P. (Dir.) (1998). *Proyectos socioeducativos. Sistematización de la práctica*. Sevilla: Diputación.

Perez, M. (2003). *Orientación educativa y dificultades de aprendizaje*. Madrid: Thomson.

Repetto, E. (Koord.) (1994). *Orientación educativa e intervención psicopedagógica*. Madrid: UNED.

Rivas, F. (2003). *Asesoramiento vocacional: Teoría, práctica e instrumentación*. Madrid: Editorial Ariel, S.A.

Rodríguez, S. (1993). *Teoría y práctica de la orientación educativa*. Barcelona: PPU

Romero, S. (1999). *Orientación para la transición de la escuela a la vida activa*. Barcelona: Laertes.

Romero, S. (2000). *De gira hacia el trabajo*. Archidona: Aljibe.

Santana, L. E. (2003). *Orientación educativa e intervención psicopedagógica*. Madrid: Ediciones Pirámide.

Sanz, R. (1998). *Evaluación de programas en orientación educativa*. Madrid: Pirámide.

Zuazua, A. (1997). Valores de la psicología humanista y de la teoría crítica en la reforma educativa. *Revista de orientación psicopedagógica*, 8, 77-92.

BALIABIDEAK INTERNETen:

1. ZATIA:

<http://casel.org/>

<http://www.ceapa.es>

<http://www.cuatro.com/supernanny/>

<http://www.etxadi.org/eu/inicio.html>

<http://moodle5.ehu.es/course/view.php?id=114>

<http://www.ppb.ehu.es/s0227-haezihm/es>

<http://www.slideshare.net/anabelcor/teora-de-la-mente-cmo-trabajarla-paso-a-paso-completo>

<http://www.triplep.net/glo-en/home>

8. TUTORE-ORDUTEGIAK

Ikasgaia ematen duten irakasleen tutoretza-ordutegiak haien bulegoko ateetan eta eGela eta GAUR plataformetan daude ikusgai.